

ב. זה אינו יכול וזה אינו יכול —

רבי יהודה ורבי מאיר מחייבים, שרבי יהודה מודה כאן שהם חייבים, לפי שבאופן כזה, הדרך הוא ששנים מוציאים.⁽⁸⁾

ורבי שמעון פוטר.

ג. זה יכול וזה אינו יכול והוציאו שניהם — דברי הכל חייב רק זה שיכול.

תניא נמי חכי: המוציא כבר לרה"ר חייב.

הוציאו שנים, רבי מאיר מחייב ואפילו כל אחד יכול לבדו.

ורבי יהודה אומר: אם לא יכול אחד להוציא, כלומר כל אחד ואחד מהם, והוציאו שנים, חייבין. ואם לאו, אלא זה יכול לבדו וזה יכול לבדו, והוציאוהו יחד — שניהם פטורים.

ורבי שמעון פוטר אפילו כשכל אחד אינו יכול לבדו.

והוינן בה: מנא הני מילי, מנין למד כל אחד מהם את שיטתו?

דתנו רבנן: כתיב בחטאת "ואם נפש אחת תחטא בשגגה... בעשותה אחת ממצות ה' אשר לא תעשינה". ודרשינן מדכתיב "בעשותה", כי דוקא העושה את המלאכה כולה חייב עליה, ולא העושה את מקצתה.

כיצד?

שנים שהיו אוהזין במלגזו [מלשון מזלג] מגריפה, ולוגזין מאספין את השיבולים בגורן, שעושים מלאכת מעמר.

או שהיו שנים אוהזין בכרכר שבט, ושובטין בו לישר את חוטי השתי שהוא בכלל מלאכת מיסך.

או אוהזין בקולמוס וכותבין ביחד.

או אוהזין בקנה והוציאו אותו לרה"ר.

וכל אלו, זה יכול וזה יכול הם.

יכול יהיו חייבין?

תלמוד לומר "בעשותה" — העושה את כולה ולא העושה מקצתה.

אבל אם היו אוהזין בעיגול של דבילה גא-א והוציאו אותו לרה"ר, או בקורה והוציאו אותה לרה"ר, שהם כבדים מיכולת אדם אחד לשאתם.

רבי יהודה אומר: אם לא יכול כל אחד מהם להוציא, והוציאוהו שנים — חייבין. ואם לאו, אלא כל אחד לחוד יכול — שניהם פטורין.

רבי שמעון אומר: אעפ"י שלא יכול כל אחד לחוד להוציא והוציאוהו שנים — הרי הם פטורין.

8. והריטב"א כתב הטעם, דכיון שכל אחד עשה בה בכל כחו הרי זה חשיב כעושה את הכל.

ועוד תירצו דיש לחלק בין חיוב לגבוה ששייך שכל אחד יתחייב קרבן, אבל בחיוב לחבירו למה ירויח זה מכך שהשור שייך לשנים.

יכול, דפטורין, אעפ"י שבאופן כזה הדרך לעשותה בשנים.

ורבי יהודה סבר:

חד — למעוטי: זה עוקר וזה מניח.

וחד — למעוטי: זה יכול וזה יכול.

וחד — למעוטי: יחיד שעשאה בהוראת בית דין, שאם הורו ב"ד שחלב מסוים מותר באכילה, ועשה היחיד על פי הוראתם המוטעית — פטור מחטאת. דאינו שוגג אלא אנוס. דילפינן מחד מהנך מיעוטי, דמשמע שדוקא כשעשה היחיד מפי עצמו ולא עפ"י הוראת ב"ד.

ורבי שמעון סבר: יחיד שעשאה בהוראת ב"ד נמי חייב חטאת. הילכך אייתר ליה חד מיעוטא.

ורבי מאיר סבר: מי כתיב "נפש תחטא" — "אחת תחטא" — "בעשותה תחטא" דליהוי תלתא מיעוטי?

תרי מיעוטי בלבד כתיבי! ד"נפש" אינו מיעוט, שדרך הכתוב לומר "נפש" אפילו על נפשות הרבה [ריטב"א]. אלא:

חד — למעוטי: זה עוקר וזה מניח.

שלכך נאמר "בעשותה", ללמד שדוקא יחיד שעשאה חייב. אבל שנים שעשאה פטורין.⁽¹⁾

ומבארין: במאי קמיפלגי? בהאי קרא!

דכתיב "ואם נפש אחת תחטא בשוגג מעם הארץ, בעשותה".

רבי שמעון סבר: תלתא מיעוטא כתיבי הכא.

א. "נפש — תחטא" דמשמע נפש אחת ולא נפשות הרבה.

ב. אחת — תחטא.

ג. "בעשותה — תחטא" שהוא לשון יחיד.

חד — למעוטי: זה עוקר מרה"ר וזה מניח ברה"י.⁽²⁾ שהוא המסתבר ביותר למעט, שכל אחד עשה רק חצי מלאכה, ואפילו לא סייע בחצי השני של המלאכה.

וחד — למעוטי: שנים שעשו כל המלאכה ביחד, וזה לחוד יכול וזה לחוד יכול לעשותה, דפטורין לפי שאין הדרך לעשות מלאכה בשנים כשכל אחד יכול לעשות לבד.

וחד — למעוטי: זה אינו יכול וזה אינו

והתו' בד"ה בעשותה, כתבו שלכך שינה בלשונו, דהאי לישנא משמע טפי שזה אינו יכול וזה אינו יכול.

2. בשאר מלאכות כגון זה כתב את אחת וזה את שניה, אי"צ למעט, ורק בהוצאה הו"א שהראשון יתחייב, כיון שעשה את ההוצאה מרשות לרשות אלא שלא עשה את ההנחה וס"ד שהנחת השני תועיל לחייבו.

ועוד טעם, מפני שהמלאכה תלויה בכל אחד מהם, דכיון שהיא צריכה לזה כמו לזה אחשבה רחמנא כאילו כל אחד מהם עשאה כולה.

1. היינו הא דדריש לעיל מבעשותה דהעושה את כולה ולא העושה מקצתה, ואינו אלא שינוי לשון לפרש הא דלעיל, שהעושה את כולה היינו הוא לבדו ולא העושה מקצתה וחבירו מקצתה כלומר שעשאה שניהם ביחד, ראשונים.

זב מטמא את הדברים שיושב או שוכב עליהם, בטומאת מדרס, שהיא טומאה חמורה. ובתנאי שרוב כובדו של הזב נשען עליהם.

ותנן במסכת זבים:

א. היה יושב הזב על גבי המטה, וארבע טליות טליות תחת תחת רגלי המטה, טלית תחת כל רגל — טמאות כל הטליות בטומאת מדרס.

ואף על פי שלכאורה אין נשען רוב כובדו של הזב על כל רגל מרגלי המטה, אלא מתחלק הכובד לארבעה, בכל זאת נחשב כל מה שנמצא מתחת לכל רגל כאילו רוב כובדו של הזב נשען עליו.

מפני שאינה יכולה המטה לעמוד על שלש רגלים בלבד, ונמצא שכל רגל מארבעת רגלי המטה הרי היא כאילו היא נושאת את רובו של הזב. דהוי כזה אינו

וחד — למעוטי: יחיד שעשאה בהוראת בית דין.

אמר מר: זה יכול וזה אינו יכול⁽³⁾ דברי הכל חייב.

והוינן בה: הי מונייהו מיהייב?⁽⁴⁾

אמר רב חסדא: זה שיכול! שנחשב כאילו הוא עשה הכל, דאי זה שאינו יכול, מאי קא עביד?

אמר ליה רב המנונא: הא קא מסייע בהדיה?

אמר ליה רב חסדא: מסייע — אין בו ממש! מי שאינו יכול לבד לעשות המלאכה ורק מסייע בדבר אינו נחשב לכולם.

אמר רב זביד משמיה דרבא: אף אנו נמי תנינא דמסייע אין בו ממש.

וזה אינו יכול [עיינן לעיל צב, ב הערה 8] ואילו היכול יפטר שהרי לא עשה בכל כחו והוי כזה יכול וזה יכול. וכן דעת רב המנונא באמת. ומה שאמר "מסייע" היינו שמשום שמסייע בכל כחו יש לחייבו.

והתו' בד"ה הי, ביארו דהגמ' לא נסתפקה איזה מהם יתחייב אלא שמא שניהם חייבים שגם האיני יכול יתחייב כמו בזה אינו יכול וזה אינו יכול.

והרשב"א ביאר שיטה זו, דאפילו לרבי שמעון דפטר אפילו בזה אינו יכול וזה אינו יכול יש סברא כאן לחייב [וזה דעת רב המנונא], דכיון שהיכול ודאי חייב שהרי הוא עשה עיקר המעשה ואם נפטור את האיני יכול משום שנים שעשאוה א"כ גם היכול יהא פטור, וע"כ יש

ובתו' הרא"ש כתב בסגנון אחר, דשאני כתיבה שכל אחד עשה רק בחצי שיעור, משא"כ כאן שכל אחד נתעסק בשיעור שלם.

3. כתבו תו' בד"ה אמר, דזה אינו יכול היינו אפילו אם יש בכחו לשאתה לבדו אלא שבצורת אחיזה זו אינו יכול לבדו, כגון שנושאה באצבעו, דמה לנו לכחו כיון דהשתא עכ"פ אינו יכול לנושאה.

4. הקשו הראשונים דמה הספק, וכי אפשר לומר דהאיני יכול שאינו רק מסייע יתחייב ואילו היכול יפטר. ואיך אמר כן רב המנונא. ותירצו דהספק הוא שמא אותו שאינו יכול יתחייב טפי מפני שהוא עושה בכל כחו והוי כזה אינו יכול

יכול וזה אינו יכול, שנחשב כאילו כל אחד עשה את כל המעשה.

הא כל רגל מהבהמה קמסייע בהדי הדדי לשלש האחרות?

ורבי שמעון מטהר את הטליתות. משום דאזיל לשיטתו בסוגיין, דאפילו זה אינו יכול וזה אינו יכול פטורין שניהם, דכל אחד חשיב כמסייע בלבד. והוא הדין לרגלי המטה, שכל אחת אינה נחשבת כנושאת את רובו של הזב. (5)

אלא, לאו, משום דאמרינן: מסייע — אין בו ממש!

ודחינן: אמר רב יהודה מדיסקרתא: לעולם אימא לך מסייע יש בו ממש. ושאיני הכא דעקרה לה הבהמה את רגלה הרביעית לגמרי מהארץ כשהיא עומדת, ואפילו מסייע לא הוי.

ב. היה הזב רוכב על גבי בהמה והבהמה עומדת, (6) וארבע טליות תחת רגלי הבהמה — טהורות הטליתות, מפני שיכולה הבהמה לעמוד על שלש רגלים, וכל רגל נחשבת כאילו היא הרגל הרביעית, ואינה אלא כמסייע.

ומקשינן: וכיון דזימנין עקרה הא זימנין עקרה הא, כלומר, שאין אנו יודעים איזו רגל היא עוקרת, וכל אחת בספק שמא היא מהשלש שלא נעקרו, (7) ליהוי כזב המתהפך שמטמא מספק? (8)

דלגבי כל רגל אמרינן שהיא אינה יכולה והשלש אחרות יכולות [תוד"ה מפני, ורש"י כתב דהוי זה יכול וזה יכול, ועיין מהרש"א].

מי לא תנן: זב שהיה מוטל על חמשה ספסלים, או על חמשה פונדאות ארנקים ארוכים שמשמשים גם לשכיבה:

ומסקינן לראיה: ואמאי טהורות הטליתות?

רגל אחת ועומדת על שלש, ונמצא שכל רגל פעמים שהיא אחת מהשלש ומטמאה שהרי אינה יכולה לעמוד על שתי רגלים מהשלש, תוד"ה היה.

לחייב את האיני יכול שהרי הוא עכ"פ מסייע. והריטב"א מבאר, דאפילו ר"ש לא פטר אלא כששניהם שוים שהם יכולים או אין יכולים והרי הם כשותפים במלאכה ההיא, אבל כשאינם שוים שהאחד יכול והשני אינו יכול הרי הם כל אחד מהם לעצמו וכאילו לא נשתתף חבירו עמו ולא הוי שנים שעשאוהו.

7. הקשה החזו"א בזבים סי' ג' סקי"א דמאי ס"ד דרב יהודה, דהא כיון דעקרא חדא א"כ שלש האחרות טמאות ויש כאן רוב טמאים וכל דפריש מרובא פריש, ואפילו ברה"ר לא מהני ספק טומאה כשיש רוב טומאה.

5. רש"י. והתו' בד"ה וכ"ש, חולקים, דשאני התם גבי שבת דפוטר ר"ש בזה אינו יכול וזה אינו יכול משום דאיכא קרא לפטור ואין ללמוד מזה לכל התורה כולה, אלא טעמא דר"ש דבעי שכל טלית בפני עצמה תישא את הזב עליה [ועיין לקמן בע"ב הערה 4].

8. ואפילו ברה"ר טמא, דכיון דודאי הוא שנטמאו אותן טליות שתחת שלש הרגלים שלא עקרה אלא שאיננו יודעים איזה הם, בכה"ג לא אמרינן ספק טומאה ברה"ר ספיקו טהור כמו בשני שבילין, תוד"ה וכיון, ומהרש"א שם.

6. דאם היתה דמהלכת הרי כל עשה היא עוקרת

אם היה שוכב לאורכּוּן — **טמאים**, לפי שכל אחד בספק שמא נישא רוב הזב עליו, שהרי לפעמים הוא שוכב על זה ופעמים על זה.⁽⁹⁾

אבל אם היה שוכב לרחבּוּן — **טהורין** ממשכב הזב, לפי שאין רובו נישא על אחד מהם.⁽¹⁰⁾

היה ישן עליהם לרחבּוּן, וספק שמא מתהפך עליהן בשנתו עד שהיה מוטל עליהן לאורכּוּן — **טמאין**, שעל כל אחד יש להסתפק שמא עליה התהפך.

הרי שטמאין מדרס מספק, ולמה לא נטמא את כל הטליות מספק?

אלא לאו, אין הטעם משום שעוקרת תמיד רגל אחת, אלא לעולם עומדת הבהמה על ארבעת רגליה וכל אחת מסייעת, ואעפ"כ טהורות הטליות **משום דאמרינן: מסייע — אין בו ממש!**

אמר רב פפי משמיה דרבא: אף אנן נמי תנינא דמסייע אין בו ממש:

צג-ב דתנן: **רבי יוסי אומר: הסוס מטמא על**

ידיו. שאם היה הזב רוכב על סוס וטלית תחת אחת מרגליו הקדמיות, הנקראת יד, הרי היא טמאה.

החמור מטמא על רגליו האחוריות, אבל לא להיפך.

מפני **שמשענת הסוס היא על ידיו⁽¹⁾** וחמור נשען על רגליו [והא דלעיל שכל ארבעת רגליו אינן מטמאות, דלא כרבי יוסי].

ודייק רבא: **ואמאי אין הסוס מטמא על רגליו והחמור על ידיו?** שאף שאין עיקר משענתם עליהם — **הא קא מסייע בהדי הדדי?**

אלא לאו, משום דאמרינן: מסייע — אין בו ממש!

אמר רב אשי: אף אנן נמי תנינא:

רבי אליעזר אומר: כהן שעבד במקדש כשרגלו אחת על הכלי ורגלו אחת על הרצפה, או רגלו אחת על האבן שאינה מרצפת המקדש⁽²⁾ ורגלו אחת על הרצפה — **רואין כל שאילו ינטל הכלי ותינטל**

הוי כמסייע [כזה יכול וזה יכול, שאילו היה מוציאים ספסל אחד היה נשאר שוכב על האחרים].

1. ומ"מ אם יש טלית אחת תחת שתי הרגלים טמאה, דאף דעיקר משענתו על ידיו פשיטא דבלא שתי רגליו לא היה יכול לעמוד, תוד"ה שמשענת.

2. ואע"ג שהאבן היא ממין הרצפה, לא שייך לומר מין במינו אינו חוצץ כיון שאין מבטלה שם דנתקלים בה ההולכים שם, תוד"ה ויכול.

ובחזו"א שם כתב שהוא גזירת חכמים וכדמצינו כן בהרבה מקומות שהחמירו חכמים במדרס בספק ברה"ר.

9. ומזה לבד אפשר להוכיח דזב מטמא מספק, אלא הגמ' ניחא ליה להוכיח מהסיפא דישן, דמפרש בהדיא שטעם הטומאה בגלל ספק, תוד"ה לאורכּוּן.

10. היינו כר"ש דסבר דבעינן שכל ספסל ישא את רוב הזב עליו [עיין הערה 5]. ותוד"ה לאורכּוּן, כתבו דאתיא אפילו כרבנן, דכל ספסל